

Nr 30

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft.

Genom en den 20 november 1959 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 185, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Därest på grund av bristande tillgång på vattenkraft eller av annan orsak tillgången på elektrisk kraft inom riket under viss tidsperiod kan förutses ej komma att förslå för att tillgodose behovet därav, må reglering av förbrukningen av dylik kraft ske i enlighet med vad i denna lag sägs.

2 §.

Förordnande om åtgärder, som i 1 § avses, meddelas av Konungen samt må innefatta föreskrift såväl om kraftens fördelning mellan förbrukarna som om användningen i övrigt av tillgänglig kraft.

Konungen äger uppdraga åt myndighet eller annat för ändamålet lämpat organ, som Konungen bestämmer, att meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av förordnande, som avses i första stycket.

3 §.

Vid meddelandet av föreskrift enligt 2 § skall tillses, att behov, vilkas täckande är av särskild vikt för befolkningen eller produktionen eller eljest för det allmänna, i främsta rummet bliva tillgodosedda.

4 §.

Meddelas föreskrift enligt 2 §, åligger det ägare eller innehavare av sådan anläggning för alstrande eller tillhandahållande av elektrisk kraft (*kraftföretag*), som avses med föreskriften eller som tillhandahåller kraft åt förbrukare vilka beröras av föreskriften, att enligt anvisningar av Konungen eller organ, som i 2 § sägs, vidtagna åtgärder för att i görligaste mån förhindra överträdelser av föreskriften.

5 §.

Förbrukare av elektrisk kraft, som uttager större myckenhet kraft än han enligt föreskrift jämlikt 2 § äger uttaga, skall där Konungen så förordnar vara skyldig att för den myckenhet kraft, som uttages utöver den enligt föreskriften medgivna, erlagga förutom till kraftföretaget utgående avgift en särskild överuttagningsavgift.

Överuttagningsavgift utgår enligt grunder, som Konungen bestämmer, samt tillfaller kronan.

6 §.

Det åligger ägare eller innehavare av kraftföretag att enligt bestämmelser, som meddelas av Konungen eller organ som i 2 § sägs, uppbära och redovisa överuttagningsavgifter för elektrisk kraft, som för mycket uttagits från företaget.

Underlåter förbrukare av elektrisk kraft att i föreskriven ordning erlagga överuttagningsavgift, åligger det ägaren eller innehavaren av kraftföretaget att enligt anvisningar av Konungen eller organ som i 2 § sägs avstånga förbrukaren från vidare kraftuttag.

Konungen må, då särskilda skäl därtill föranleda, befria förbrukare från skyldighet att erlagga överuttagningsavgift, som påförts honom.

7 §.

Har ägare eller innehavare av kraftföretag eller av sådan järnvägs- eller spårvägsanläggning eller industriell eller därmed jämförlig anläggning, vid vilken elektrisk kraft användes för annat ändamål än för belysning, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosatt beträffande företaget eller anläggningen meddelad föreskrift enligt 2 §, dömes till dagsböter eller fängelse.

Har annan förbrukare av kraft än i första stycket avses uppsåtligen eller av grov oaktsamhet använt kraft för annat ändamål än sådant, vartill han enligt meddelad föreskrift äger använda kraft, dömes som i första stycket sägs.

8 §.

Underlåter ägare eller innehavare av kraftföretag att fullgöra vad honom åligger enligt 4 eller 6 §, må organ, som i 2 § sägs, vid vite tillhålla den försumlige att fullgöra dylikt åliggande.

9 §.

Vad i denna lag är stadgat angående ägare eller innehavare av kraftföretag eller av anläggning, varom förmåles i 7 §, skall, såvitt angår kommunalt kraftföretag eller kommunal anläggning, i stället äga tillämpning å föreståndaren.

10 §.

Konungen äger meddela närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 30 juni 1960. Föreskrift, som meddelas med stöd av lagen, skall ej gälla längre än lagen äger giltighet.

Vad i lagen stadgas i fråga om sådant under tiden för lagens giltighet begånget brott, som i lagen avses, skall dock äga tillämpning även efter det

lagen i övrigt upphört att gälla. Vad nu sagts skall ock, i den mån Konungen ej annorledes förordnar, äga tillämpning i fråga om skyldighet att erlägga överuttagningsavgift för elektrisk kraft, som uttagits under tid, då föreskrift jämlikt 5 § om dylik avgift varit gällande.

Tidigare lagstiftning. Med anledning av bristen på kraft och bränsle under det senaste kriget genomfördes *lagen den 12 december 1941 (nr 925) om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft och gas* (prop. 1941: 347, första lagutskottets utlåtande 1941: 49). Enligt denna lag ägde Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens bränslekommission vid behov meddela föreskrift om kraftens och gasens fördelning mellan förbrukarna samt om användningen i övrigt av tillgänglig kraft och gas. I likhet med ett flertal andra av de lagar av kristidslags natur som tillkom under kriget skulle lagen äga tillämpning först efter särskilt förordnande. Sådant förordnande meddelades av Kungl. Maj:t, efter inhämtande av riksdagens samtycke, samtidigt med lagens utfärdande. Lagen gällde till en början till och med den 30 juni 1943, men den förlängdes sedermera successivt med ett år i sänder, sista gången till och med den 30 juni 1949.

Med stöd av 1941 års lag utfärdades vid ett flertal tillfällen av Kungl. Maj:t och bränslekommissionen föreskrifter angående inskränkningar i och reglering av förbrukningen av kraft och gas.

Från och med den 1 juli 1949 ersattes 1941 års lag med *lagen den 6 maj 1949 (nr 182) om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft* (prop. 1949: 82, andra lagutskottets utlåtande 1949: 9), vilken senare lag gällde till och med den 30 juni 1954. I denna lag stadgades, i 1 §, att därest på grund av bristande tillgång på vattenkraft eller av annan orsak tillgången på elektrisk kraft inom riket under viss tidsperiod kunde förutsättas ej komma att förslå för att tillgodose behovet därav, reglering av förbrukningen av dylik kraft finge ske i enlighet med vad i lagen föreskrevs. Förordnande om reglering fick enligt 2 § meddelas av Kungl. Maj:t och kunde innefatta föreskrifter såväl om kraftens fördelning mellan förbrukarna som om användningen i övrigt av tillgänglig kraft. Kungl. Maj:t ägde vidare uppdraga åt myndighet som Kungl. Maj:t bestämde att meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av sådant förordnande. I 3 § stadgades, att vid meddelande av föreskrifter skulle tillses, att behov vilkas täckande var av särskild vikt för befolkningen eller produktionen eller eljest för det allmänna, i främsta rummet blev tillgodosedda. Kraftföretagarna ålades enligt 4 § att vidtaga åtgärder för att i görligaste mån förhindra överträdelser av meddelade föreskrifter. Bestämmelser om skyldighet för förbrukare, som uttog för mycket kraft, att erlägga särskild överuttagningsavgift meddelades i 5 och 6 §§. I 7—11 §§ slutligen meddelades vissa ansvars- och vitesbestämmelser och i övrigt föreskrifter av formell natur.

Då giltighetstiden för den år 1949 utfärdade lagen utlöpte den 30 juni 1954, räknade man icke med att det i fortsättningen skulle föreligga behov av ransonering, varför lagen icke förlängdes.

Kraftbehovet stegrades emellertid i en takt som icke var väntad och den långvariga torkan under sommaren 1955 skärpte ytterligare läget. På grund därav utfärdades såsom en beredskapsåtgärd *lagen den 25 november 1955 om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft* (prop. 1955: 207, tredje lagutskottets utlåtande 1955: 28). Denna lag, vars giltighetstid var begränsad till och med den 30 juni 1956, var utformad i nära överensstämmelse med den lag i ämnet, som gällde under åren 1949—1954.

Framställning av centrala driftledningen. I framställning till Kungl. Maj:t den 18 november 1959 har *centrala driftledningen* — i samråd med vattenfallsstyrelsen, svenska elverksföreningen och svenska vattenkraftföreningen — hemställt om åtgärder för att en reglering av förbrukningen av elektrisk kraft vid behov må kunna företagas.

I framställningen anföres:

Den senaste sommarens intensiva torka med efterföljande nederbördsfattiga höst har medfört, att kraftförsörjningen för tiden fram till nästa vårfloed kommer att bli svårbemästrad. Trots att utgångsläget för innevarande belastningsår i början av sommaren var gott och trots att tillgängliga värmekraftresurser utnyttjats under hela hösten i en efter kraftsituationens successiva försämring allt större omfattning, ha vattenmagasinen fått avtappas så hårt, att man nu måste räkna med att påtaglig risk föreligger för att landets samlade och maximalt utnyttjade produktionsresurser komma att vara otillräckliga för att täcka elkraftbehovet. Det kan därför, om väderleksläget i fortsättningen icke radikalt förändras till det bättre, bli oundvikligt att vidtaga tvångsmässig konsumtionsbegränsning. Centrala driftledningen bedömer läget vara sådant, att åtgärder nu böra vidtagas för att en statlig reglering av förbrukningen av elektrisk kraft skall kunna genomföras i vinter. Lämpligen synes i detta syfte en lag motsvarande *lagen den 25 november 1955* med erforderliga följdförfattningar böra tillskapas. Lagen bör träda i kraft snarast och gälla till och med den 30 juni 1960.

I en vid framställningen fogad promemoria lämnar centrala driftledningen en redogörelse för utvecklingen av kraftförsörjningsläget under hösten 1959. Denna redogörelse är intagen å s. 6—8 i propositionen.

Framställningen utmynnar i en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, att en reglering av den elektriska kraftförbrukningen i den omfattning och under sådana förutsättningar, som angavs i *lagen den 25 november 1955*, kan bli möjlig med verkan snarast och med giltighet till och med den 30 juni 1960.

Departementschefen. Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Skoglund*, följande:

»Som framgår av den föregående redogörelsen har 1955 års lag om reglering av elektricitetsförbrukningen numera upphört att gälla. Då giltighetstiden för *lagen* utlöpte den 30 juni 1956, räknade man icke med att det i fortsättningen skulle föreligga behov av ransonering. I kraftutbyggnadsprogrammet har man strävat efter en sådan ökning av produktionsapparaten att den skulle kunna klara belastningen icke endast under normal-

är utan jämväl under relativt svåra torrår. En betryggande marginal för sådana torrår föreligger emellertid ännu icke för landet i dess helhet. Den intensiva och långvariga torkan under den förflutna sommaren och hösten torde komma att medföra allvarliga återverkningar på kraftförsörjningen. Om icke en väsentlig förändring i vattentillgången inträder under den närmaste tiden, måste man räkna med att åtgärder för en reglering av elektricitetsförbrukningen åter blir påkallad. Det är därför nödvändigt att myndigheterna äger alla erforderliga befogenheter för att kunna ingripa med tillräcklig snabbhet då så kräves. Jag anser mig därför nödsakad att — i överensstämmelse med centrala driftledningens framställning — föreslå genomförandet ånyo av en lagstiftning, som ger möjlighet att införa en statlig reglering på detta område. Om en sådan reglering skulle bli nödvändig är meningen att låta den avse i första hand förbrukningen av elektrisk kraft för industriellt ändamål samt för reklambelysning. Där emot torde det icke bli möjligt att ransonera elektricitetsförbrukningen för hushållsändamål. Lagstiftningen bör träda i kraft snarast möjligt. Den bör emellertid liksom 1955 års lag få provisorisk karaktär, varför dess giltighetstid torde få begränsas till den 30 juni 1960.

Den nya lagen torde helt kunna utformas i överensstämmelse med 1955 års lag i ämnet. Handhavandet av regleringen föreslås således skola uppdragas åt ett för ändamålet särskilt bildat organ, vilket bör ha nära anknytning till centrala driftledningen. I detta organ bör ingå representanter för de olika intressen som kan komma att beröras av en reglering; även den s. k. borgerliga förbrukningen synes härvid böra vara representerad. Närmare bestämmelser härom liksom beträffande tillämpningen i övrigt av lagen torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Avsikten är, att kostnaderna för en eventuell reglering skall förskottas av vattenfallsstyrelsens driftmedel. Något anslag för ändamålet behöver alltså icke nu begäras av riksdagen. Om en reglering skulle komma att genomföras, torde frågan om det slutliga bestridandet av kostnaderna få upptagas till särskild prövning.»

Lagrådet. Lagrådet har lämnat lagförslaget utan erinran.

Utskottet. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,
att förevarande proposition, nr 185, måtte av riksdagen bifallas.

Utskottet hemställer vidare, att förevarande utlåtande måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Stockholm den 9 december 1959

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Branting, Per Olofsson, Lindgren, Per-Olof Hanson, Erik Svedberg och Arvidson;

från andra kammaren: herrar Rylander, Hedqvist, Gezelius, fru Johansson, fru Boman, herrar Jacobsson i Sala och Larsson i Norderön.